

Slovenski REPUBLIKANEC

(prej Avtonomist)

Glasilo Slovenske Republikanske Stranke

P. n. Tajništvo slov. ljud. stranke
Kopitarjeva ul.

p. Ljubljana

in delavcev.

Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, Breg št. 12. II.
Telefon 119.

Izhaja vsak petek.

Mesečna naročnina 5 Din. — Cene oglasov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Pri malih oglasih vsaka beseda 50 par.

Št. 10.

Ljubljana, dne 13. marca 1925.

Leto V.

Kaj hočemo? Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega slovenskega ljudstva!

Obče človeški politični pokret.

Dne 4. marca t. l. so se zbrali izvoljeni poslanci HRSS v Zagrebu na prvo svojo sejo. Na tej seji je imel velik govor poslanec in predsednik poslancev Pavle Radič, ki je med drugimi rekel tudi sledeče:

Mi Hrvati že sedmo leto stremimo k sporazumu s Srbi in Slovenci na ozki in trnjevi poti pacifizma, a do kmečke pravice pa še ožji in še bolj trnjevi poti kmečke republike. Na tej poti se nahaja danes ves hrvaški narod.

To je sicer veliko, toda za vseh ni dovoljno, posebno ker nismo nikoli nameravali, kaj še, da bi se oddaljili od Slovencev in od Srbov. Od l. 1904. smo v svoji politiki, na temelju nepretrgane in žive hrvaške državnosti, delali za sporazum s Srbi v političnem življenju skupne nam domovine Hrvaške. Mi nikdar nismo bili separatisti, temveč smo vedno upali, da bodo šli našo pot — v življenskem interesu vseh južnih Slovanov! — vsi Slovenci, vsi naši muslimani in tudi znaten del Srbov. To se ni zgodilo. Zgodilo se je nasprotno: **I Slovenci** (klerikalci! op. ur.) **i naši muslimani, pa tudi oni Srbi, s katerimi smo sedaj združeni, mislijo, a nekateri nam tudi pravijo, da je naš hrvaški pacifizem in naše kmečko republikanstvo velika, mogoče da celo največja zapreka i za narodni sporazum i za socialni napredek**, ker da z republikanstvom odbijamo vladarja, ki je drugi ustavni faktor, s pacifizmom pa vojne kroge, ki so velik faktor na dvoru.

Mi se zaradi tega nismo nikoli prepirali z našimi prijatelji v Bloku in se ne nameravamo niti sedaj. Namesto tega smo vedno naglašali, da naš pacifizem mi defetizem in da smo vsi in še kako za obrambo napadene domovine in za to, da smo za to obrambo vedno pripravljani.

Za svoje republikanstvo smo rekli in dokazali, da mu je vsebina kmečka demokracija in naš predsednik je najprej v Londonu leta 1924. naglasil, da nam je za to vsebino (jedro) največ. Zatem je dne 24. avgusta 1924., po posetu gosp. Nastasa Petroviča, celo predsedstvo HRSS izdalo pismeno objavo v listih, da se v parlamentarni monarhiji angleškega tipa dá izvesti i naš program socialne pravice, ki je glavni cilj vsesкупne politike HRSS. To je pri nas znano, manj pa v Srbiji.

Kakor vidimo pri zadnjih volitvah v Srbiji, ni bil izvoljen niti eden republikanec. Poleg tega so srbski republikanci tudi centralisti, »meščani« liberalne smeri, ki je protivna kmečki demokraciji, zaradi česar tudi ne uspevajo. Z obliko republikanstva v centralizmu in brez kmečke demokracije nam ne bi bilo pomagano.

Po prilikah, kakor so danes v razpoloženju srbskega naroda in v pojmovanju uplívnega sveta, je to, kar smo v Bloku začeli pred letom dni, najboljša pot, čeprav je zelo težavna in bo najbrže tudi zelo dolga.

Gospodje narodni poslanci! Sedaj Vas hočem opozoriti na zelo važno, rekel bi, najvažnejšo stvar v novem političnem razvitku HRSS in hrvaškega naroda.

Mi vsi vemo, kako je bilo še l. 1920. Izven banovine HRSS ni imela nobenih drugih pristašev, a kaj šele svojih organizacij in zastopnikov. Tedaj je naš predsednik, ko se je l. 1921. in 1922. sestajal s pokojnim Stojanom Protičem na njegova vprašanja: »Toda kaj hočemo z Dalmacijo in z Bosno?« — vedno odgovarjal: To ne vrašujete mene, temveč tamošnji naš narod! Ta narod se brez razlike vere in imena odvraca od belgrajskega centralizma, toda tega od Vas v Belgradu nihče ne vidi ali pa noče videti. Naši Dalmatinci so po svojih zastopnikih (l. 1921. in 1922.) še Jugoslovenci, kar znači po Vašem: Srbi. Prav tako je z našimi Bosanci, z muslimani in s katoliki. Ko tudi tam izpregovorjati uglasena in prevarana narodna duša, in ko tudi tam prevzemo program HRSS, ko postanejo v resnici zavedni del hrvaškega naroda, tedaj bo hrvaška politika tudi v njihovem imenu stavila svoje zahteve. Za sedaj gremo med to naše ljudstvo le v kolikor nas kliče, da mu tolmačimo svoj pacifizem, svoje republikanstvo in svoje stališče o sporazumu, ki se glasi:

Srbi nimajo nam Hrvatoma in naravno tudi Slovencev dati ničesar, a tudi mi ne Srbom, temveč mi Hrvati moramo obdržati vse, kar nam je potrebno za samostojno notranje politično, kulturno, gospodarsko in socialno življenje, za razvoj in napredek, a skupnosti hočemo po svoji svobodni volji prepustiti tisto in toliko, v kolikor se kot pametni in pošteni ljudje sporazumemo, da je naši skupnosti, torej nam vsem, v resnici potrebno. Toda tudi v tej skupnosti se ne sme dalje vladati tako hajduško in pljačkaško, kakor danes.

To, kar je govoril naš predsednik pokojnemu Protiču, se je uresničilo že dne 18. marca 1923, ko je HRSS pri volitvah dobila večino glasov in mandatov v Dalmaciji, v Bosni in Hercegovini pa je postala edina parlamentarna zastopnica Hrvatov.

S tem teritorijalnim razširjenjem HRSS je postala naloga hrvaške kmečke politike mnogo širša in težja. Težja zato, ker Srbi v obče, a ne samo radikali, smatrajo Bosno in Hercegovino za srbsko, a za Dalmacijo se zdi, da se je g. Davidović na svojem lanskem potovanju prepričal, da je res hrvaška. Medtem on in njegova stranka, izhajajoča iz načelnega stališča edinstvenega naroda, smatrajo, na primer z državnega gledišča, da je Dalmacija jugoslovenska. Mi vsi pa vidimo in vemo, da to do danes faksično pomeni, da je srbska, ko imajo Srbi sami — in to najslabši — vsa oblast v državi. In treba bo mnogo dela in muke, mnogo pameti in vztrajnosti na naši strani, a poštenja in pravičnosti na srbski strani, predno se samo v Dalmaciji priznajo tudi v

praksi vse pravične naše zahteve. A v Bosni in v Hercegovini!? Pa v Bački in v Baranji!?

Če ne bi bila politika HRSS v prvem redu socialna, človeška, kmečka bi nas te neprilike in nerazumevanja zavedle na stranska pota takozvane nacionalne in zgodovinsko-teritorijalne politike in bi prej ali slej bili s Srbi v takšnih prepirih, kakor so danes oni z Bolgari. Toda na srečo se to ni zgodilo, pa se tudi ne more. Zakaj ne?

Vsi oni, ki so bili lani z nami na sejah parlamenta po več tednov, se radi in živo spominjajo, kako smo se razgovarjali najprej z zemljoradniki, a pozneje še več z Davidovičevimi demokrati, kako bomo šli v srbske vasi na javne shode, na katerih bodo govorili tudi hrvaški kmetje in poslanci. Veste, kako so prihajali srbski kmetje k nam v naš klub in nas vabili, naj pridemo k njim in jim razložimo svojo kmečko politiko. »Dom« je, ko so bile volitve že razpisane, prinesel vest, da bo HRSS na poziv tamošnjega naroda kandidirala tudi v Črnigori in v Makedoniji. V Vojvodini smo to tudi izvršili, v kolikor nam to ni bilo sprečeno s surovo silo ali pa z največjo nezakonitostjo. Naša misel je bila, da tudi v te kraje, kamor nas narod sam kliče, in nas prosi za navodila in duševno pomoč, zanesemo idejo naše človečanske in kmečke politike in s tem ohrabrimo posredno naše zaveznike v Bloku za politiko narodnega sporazuma in kmeč-

ke demokracije. Ali to je bilo doseženo v dobri meri tudi brez našega nastopa. Podobno, kakor je bilo pri prejšnjih volitvah v Bosni in v Dalmaciji, se je to pot v Srbiji in v Črnigori pojavilo med ljudstvom razpoloženje za »hrvaški način« borbe proti zlu, ki nas skupaj zbiva. Naša kandidac. bi bila imela po zatrdilih mnogih prijateljev, dobre izglede na uspeh. Mi smo pa to opustili radi Bloka in smo dobro odrezali. Pri vseh strahotah pri preteklih volitvah je jasno, da bi tisti, ki bi morali iti tja, nekoliko trpeli, narodu pa bi s tem nič ne koristili. Mi nismo hoteli iti tja po mandate, temveč samo zato, da bi narod ohrabрили in mu pomagali izvesti takšno politično organizacijo, kakršna je naša. Mi bi se za te mandate zahvalili v korist domačih ljudi. Zakaj Vam to pripovedujem?

Zato, da se jasno vidi, kako je HRSS po naravnem razvoju prilik v vsej Jugoslaviji našla polje za svoje praktično politično delo. Veste, kaj nam je naš predsednik večkrat govoril: **Dečki, sedaj ni nobene vrnitve več nazaj na čisto banovinsko, pa tudi ne na čisto hrvaško politiko! Sedaj stojimo že z obema nogama na prostranem terenu svoje kmečke in socialne politike, in če bi samo z eno nogo stopili nazaj, bi ves ta izmučeni kmečki narod, našega in tujega jezika, mislil, da smo se predali Pašiću, a vse njegove žrtve, da smo izdali na milost in nemilost.**

»Blok narodnega sporazuma in kmečke demokracije« — Njegovo vodstvo in njegov program.

»Blok narodnega sporazuma in kmečke demokracije« v novem belgrajskem parlamentu se je v nedeljo, dne 8. marca konstituiral sledeče: Predsednik je Ljuba Davidović (Srb). V ožji izvršni odbor so bili izvoljeni sledeči gg. poslanci: dr. A. Korošec (Slovenec), Pavle Radič (Hrvat) in dr. Mehmed Spaho (bosanski mohamedanec). V širši izvršni odbor pa še sledeči gg. poslanci: Dr. Kulovec, dr. Hohnjec in prof. Sušnik (Slovenec), dr. Marinković, dr. Kumanudi in Veljković (Srbi), dr. Polić, dr. Kovačević in dr. Lorković (Hrvati), dr. Hrasnica, dr. Hadžikadić in Salih Baljić (bosanski mohamedanci). — Ta blok bo v parlamentu nastopal enotno in nadaljeval delo za sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci. Pri tej priliki je imel predsednik bloka, g. Ljuba Davidović, govor iz katerega posnemamo sledeče:

»Blok narodnega sporazuma predstavlja in govori v imenu enega in pol milijona državljanov, ki niso glasovali za našo idejo za denar, marveč izpovedujejo svoje prepričanje svobodno in so zanj v danem trenutku pripravljeni vse žrtvovati. Mi smo le kratko časa vladali na podlagi politike sporazuma med Srbi, Hrvati in Slovenci. So pa ljudje, ki mislijo, da se da konsolidacija države drugače izvesti kakor s sporazumom, to je s takozvano politiko sile in politiko čvrste roke. Ko smo bili na vladi, se nam je očitalo, da nismo dobro delali in da nimamo jasne smeri ter da bi morali odločno nastopiti proti gotovim skupinam, zaradi tega smo tudi padli.

S tem položajem so šli ti ljudje na volitve. Ko so pa videli, kako ljudstvo misli in kako je resnično razpoloženje, so svojo parolo nadomestili z drugo: »Za boljševike ali proti!« Zato je zunanji minister zahteval protiboljševiško fronto in za njeno ustvaritev šel na najsrამოtnejše potovanje po Evropi. Dejanjsko se ti gospodje sami niti niso borili proti boljševikom, ampak so jim pustili delati, kar so hoteli. Če so ti tudi sami priznavali, da so boljševiki, so gospodje rekli, da niso. Zato pa so bili tisti, ki so zjavljali, da niso boljševiki niti po programu niti po svojem delovanju, proglašeni za boljševike. To je bil njihov volilni račun.

Še nikdar ni naša država doživela takih volitev, dasiravno smo živeli v zelo težkih časih. Imeli smo preke sode, izredna stanja, toda kadar smo šli na volitve, so vedno to izredno stanje ukinili. Le mi smo sedaj doživeli to nesrečo, da so se vršile volitve v izrednem stanju. Kljub temu so ostali v manjšini, ker večina je oddala glasove za politiko narodnega sporazuma. Zato je naša dolžnost, da to politiko nadaljujemo, kajti samo tako moremo zasigurati napredek in konsolidacijo naše domovine. Prepričan sem, da mora končno ta politika triumfirati, ker stoji za njo svoboda in enakopravnost.

Prej se nam je očitalo, da ne vemo, kaj hočemo, da nimamo točno obeleženih črt svojega programa. Danes so za naše skupščinsko delo potegnene skupne črte, zato je možna samo odločitev ali za politi-

ko, kakor sta si jo zamislila in jo vodita P.-P., ali kakoršno vodimo mi, ali za politiko nasilja in neenakosti ali za politiko sporazuma na temelju zakonitosti in enakopravnosti. Ker je možna konsolidacija države le na tej naši podlagi, na politiki, ki se naslanja na ta naš programatičen temelj, zato sem prepričan, da bomo uspeli. V vztrajnosti je jamstvo za zmago.

Prepričan sem, da bomo vztrajali in zmagali. Od naše odločnosti je odvisna usoda naše vlade, ki nam preti z uničenjem mandatov in to ne samo iz ene, ampak iz raznih skupin. Poudarjamo, da je od postopanja vlade odvisno naše zdržanje. Čim krivičnejše bo vlada nastopala, tem odločnejši in brezobzirnejši bo naš odpor in naši sklepi.

Zgodovinski sklepi.

Po značilnih dogodkih, ki so povzročili zatec Davidovićeve vlade kljub njeni parlamentarni večini, je dobil Pašić mandat za sestavo volilne vlade. Kakor znano, je bil prvi korak Pašićeve vlade, s katerim se je hotel pripraviti na volitve, proglasitev obznane nad hrvaškimi republikanci. Posledica obznane je bila, da so vodstvo hrvaške republikanske stranke z Radićem vred zaprli in postavili pod obtožbo po zakonu o zaščiti države.

Zaporu vodstva HRSS je sledilo preganjanje republikanskega časopisja, prepoved shodov in sploh vse, kar smo doživeli med volitvami.

Pomagala pa vsa sredstva miso mnogo, ker je Radić kljub temu dobil 67 poslancev.

Volji hrvaškega naroda pa se je postavila nasproti volja Pašićeva, ki je sam, brez demokratov, dobil 141 mandatov, z demokrati vred pa sicer majhno, toda vendarle večino v parlamentu.

Okolnost, da je zmagal med Srbi na celi črti Pašić, na Hrvaškem Radić, v Sloveniji pa Korošec, je odzvala v »jugoslavenskih« glavih zopet misel na »sporazum«. Ti ljudje so rekli: »Zakaj ne bi bilo mogoče, da bi se Pašić, Radić in Korošec ne »sporazumeli«? Za sporazum vendar ni treba mnogo, ampak čisto malo. Hrvatje naj se odrečejo republikanstvu in naj najdejo za »republiko« kakšno drugo ime, potem pa zveze z Moskvo naj pustijo, pa bo šlo.«

Koncem februarja in začetkom marca so imeli sedanji vodilni politiki opozicijskih strank — brez Radića in njegovih tovarišev! — v Zagrebu in v Belgradu več sej in na teh sejah so izdelali nekak skupni »delovni program« za opozicijske stranke, čegar vsebina je jako dalekosežna.

»Delovni program«.

Belgrajski list »Pravda«, ki ve- lja za glasilo g. Davidovića, je priobčil dne 4. marca besedilo »delovnega sporazuma«, ki so ga sklenili med seboj načelniki opozicijskih strank. Glasi se:

1. Ustava je podlaga dela in nadaljnega sporazumevanja.

2. Oblika države naj bo monarhi- ja angleškega tipa.

3. Na znotraj naj se država uredi po angleškem samoupravnem siste- mu.

4. Privatna last je podlaga da- našnjega družabnega reda. Vlada naj socijalna pravičnost.

5. Ureditve države naj se oslanja na občine in na skupen parlament; vsa druga zastopstva bodo urejena z zakonom in z ustavo.

6. Predvideva se revizija ustave in izprememba zakona o samoupra- vah.

7. Vse skupine morajo pretrgati svoje zveze z inozemstvom, ako so jih imele in ostanejo v »klubu na- rodnega sporazuma in kmečke de- mokracije«.

Ta sporazum so podpisali: Davi- dović, dr. Marinković, Kumanudi, dr. Korošec, dr. Hrasnica, Pavle Ra- dić, dr. Polić, Nastas Petrović in dr. Nikić.

Na tej seji je bil prebran »delov- ni program« bloka narodnega spo- razuma, kakor so ga sprejeli posa- mezni klubi. Besedilo tega progra- ma je danes še tajno in se je skleni- lo, da bo šele širši izvršni odbor od- ločal o tem, kdaj se ga preda javno- sti. Na drugem mestu objavljamo besedilo, kakor ga je prinesel Davi- dovićev belgrajski list »Pravda«. V koliko je besedilo programa v »Pravdi« točno ali netočno, mi da- nes še ne moremo kontrolirati. Zato naše izvajanje v članku »Zgodovins- ki sklepi«, v kolikor se nanašajo na besedilo tega programa, objav- ljamo le v informacijo naših bra- lcev in seveda s potrebno rezerve- vo.

Sklepi Hrvatov.

Z ozirom na ta od sedanjih vodi- teljev opozicijskih strank sklen-jeni dogovor, so sklenili hrvaški opozicijski pod vodstvom in pod vplivom dr. Trumbića sledeče:

1. Hrvaško narodno zastopstvo odobrava vstop hrvaške republikan- ske stranke v »blok narodnega spo- razuma in kmečke demokracije« in v parlamentarno skupino tega bloka in sprejema predlog, da ima ta par- lamentarna skupina enega predsed- nika in eno vodstvo, ki je odgovorno plenumu vseh v bloku zastopanih poslancev. Sprejema dalje načrt »de- lovnega sporazuma« s pooblastilom, da ta »delovni sporazum« na temelju narodne suverenosti in v duhu kme- čke demokracije lahko še dopolni in popolni.

2. Hrvaško narodno zastopstvo najodločnejše naglašja svoj pacifi- zem in je srečno, da je hrvaški narod s svojim samozatajevanjem in s svo- jo v zgodovini še nedoživljeno poli- tično zrelost in neustrašnosto klju- boval vsem strašnim izkušnjam in izzivanjem in povišal število glasov za 50 tisoč glasov (od 480.000 na 530 tisoč). Tudi število mandatov bi se bilo sorazmerno zvišalo, če ne bi bili naknadno kroglice pretresali in volil- nih zapisnikov ponarejali.

3. Hrvaško narodno zastopstvo izraža svoje neomajno prepričanje, da se da proti divjemu in despotске- mu režimu voditi najuspešnejši boj le v parlamentu. V slučaju pa, da ostanejo zaprti poslanci HRSS še od 7. marca dalje v zaporu in če bi radi- kalna stranka potrdila tudi one man- date, o katerih je nepobitno doka- zano, da so pridobljeni samo s tat- vino kroglice in s ponarejanjem volil- nih zapisnikov, proglašja po potrebi tudi parlamentarno abstinenco za umestno.

4. Hrvaško narodno zastopstvo se zahvaljuje vsem žrtvam radikal- sko-batinaškega bloka in najodloč- nejše protestira v imenu hrvaškega naroda, da je sedem poslancev HR- SS zaprtih.

Tako se glase dalekosežni sklepi sedanjih voditeljev opozicijskih strank. Če bi Radić in njegovi tova- riši ne bili zaprti — kdo ve, kakšni bi bili ti sklepi?

Kako tolmačijo te sklepe?

V belgrajskem listu »Politika« priobčuje sotrudiček tega lista g. Gjoko Božović razgovor z nekim hr- vaškim republikancem. Iz tega raz- govora moremo jasno razvideti, ka- ko razumevajo in tolmačijo hrvaški republikanci zgoraj omenjene skle- pe. Hrvaški republikanski poslanec je rekel:

»Za rešitev srbsko-hrvaškega spora so v sedanjem trenutku mero- dajni Srbi. Mi smo s svoje strani na- pravili prvi korak, ki omogoča zbli- žanje. Mi smo se z Davidovićem (vo- ditelj srbskih zmernejših demokra- tov, op. ur.) popolnoma sporazume- li. Vprašanje pa je, kakšen odmev bo našel naš korak pri o st a l i h s r b- skih strankah! Treba bo namreč preiti od beseda na dejanja. Kajti, kako naj mi govorimo narodu o

prednostih »monarhije po angleškem vzoru«, če bodo ljudje iz dogodkov, ki se vsak dan dogajajo v držav- nem življenju, prišli do drugih zaključkov?

Vladna skupina nosi v tem tren- toku težko odgovornost. Če bo vla- da pokazala, da ji je več ležeče na strankarskih kakor na državnih interesih, jo bo narod sodil po nje- nih delih. Težko da bi se kdaj zopet našel trenotek, ki bi bil tako ugo- den za rešitev raznih perečih vpra- šanj kakor je sedanji. Danes je še mogoče, da preidemo na dnevni red preko avtoritete in moči, ki jo uživa Radić in veliko vprašanje je, če bo to mogoče še takrat, ako bodo ljudje znova ogoljufani. S takim razvojem mi tudi računamo.«

O kroni.

»Težko je reči«, je nadaljeval republikanski poslanec, »ampak za- to je vendar res, da je danes silno težko govoriti med ljudmi proti republikanstvu, ker ima narod vtis, da stoji odločilni faktorji v tej bor- bi na strani onih, ki so razvoj hrva- škega naroda in socijalnega napredka vedno s silo dušili in to že takrat, ko so vladali še Habsbur- žani in je narod vedno imel vtis, kakor da stoji dvor vedno na stra- ni njegovih socijalnih in narodnih izkoriščevalcev. Narod se bo šele tedaj navdušil za »monarhijo po angleškem vzoru«, če bo videl, da je v njej zagotovljen njegov na- rodni in socijalni razvoj v smeri so- cijalnosti in demokracije. To so važna moralna vprašanja in vsebi- na pojma »republika« ni toliko poli- tično, kakor moralno vprašanje. Pod besedo »republika« razumemo idejo človečanstva, narodne suvere- nosti in kmečke pravice.«

Odgovor na važno vprašanje.

Sotrudiček »Politike« je nato re- kel republikanskemu poslancu: »Ali ne mislite, da bo javnost sma- trala vaš korak kot kapitulacijo, in da ste zatajili svoj program?«

Odgovor se je glasil: »Moja mi- sel je ta: Če na ta naš korak ne bo sledil ugoden odgovor od strani onih, na katerih naslov je naš korak namenjen, se bomo morali ali mi sami vrniti zopet na naše staro stališče, ali pa nas bodo pohodile stran- ke, ki so bolj radikalne kot mi.«

»Sedanja doba je doba preizku- šnje za takozvane »državotvorne« stranke. Te morajo sedaj pokazati, na čem jim je več ležeče, ali na stranki ali na državi. Ni pa izklju- čeno, da bodo oni našim volilem začeli pripovedovati, da smo se mi udali in kapitulirali (v Sloveniji »Domoljub« to že pripoveduje, op. ur.). Našim volilem so nas že prej slikali kot izdajalce.«

Če bodo razveljavljeni republikan- ski mandati...

Na vprašanje, kaj se bo zgodilo, če bodo razveljavljeni republikan- ski mandati, je odgovoril republi- kanski poslanec: »Potem se bo boj poostiril in težko se bo dalo prepri- čiti, da se ne bi med ljudmi ustva- rilo razpoloženje, ki bi naš mirni in krotki svet dovedel do obupa, iz obupa pa do takega razpoloženja, ki bi napravilo najugodnejša tla za razvoj boljševiskih idej. Kdo bo ta- krat stal na čelu tega naroda, je drugo vprašanje, in morebiti bo ljudem še žal za Štefanom Radi- ćem, ki ga takrat ne bo!«

Zaključki.

Iz izjave hrvaškega republikan- ca je razvidno, da so hrvaški repu- blikanci spremenili besedo »republi- ka« v besedo »monarhija po angle- škem vzoru« (o tem smo govorili v zadnji številki, op. ur.) samo zato, da pokažejo svojo dobro voljo za sporazum s Srbi, če ga ti res hoče- jo. Federativno urejena država ne izključuje možnosti, da je njen vidni predsednik na zunaj neke vrste »redni predsednik republike«, kakor tudi angleški kralj nič dru- gega ni, čeprav ima naslov »kralj«.

Glavno je, da je narod po svojih parlamentarnih zastopnikih sam svoj gospodar, kakor je sam svoj gospodar angleški narod.

Sklep hrvaških republikancev torej ni principijelnega, ampak samo taktičnega značaja. Ko so bili Francozi l. 1871. od Nemcev prema- gani, so tudi podpisali pogodbo, po kateri so izgubili Alzacijo. S tem svojim podpisom so dosegli trenot- en mir, niso se pa odrekli svoji vo- lji, da dobe enkrat Alzacijo nazaj.

To je prava in bistena vsebina »delovnega sporazuma« in sklepov hrvaških republikancev. Pravi repu- blikanci bodo že razumeli, kako in kaj je. Vse to pa naših političnih nasprotnikov v Sloveniji ne bo ovi- ralo, da ne bi kričali in zivali kot divji, »da so hrvaški in slovenski republikanci svoje republikanstvo zatajili in prodali!« Kdor bo paz- ljivo prebral, kar je izjavil hrvaški republikanski poslanec, bo pa ve- del, koliko naj da na to obotno in prismojeno vpitje.

Mi slovenski republikanci, vse- bino omenjenih sklepov popolnoma razumemo. Mi razumemo težaven položaj hrvaških republikancev in zato, ker to razumemo, njihovih sklepov ne obsojamo.

Z druge strani pa smo popolnoma prepričani, da ti sklepi političnega in gospodarskega položaja Hrvatov in Slovencev najbrže ne bodo spre- menili.

Ne smemo namreč nikdar pozabi- ti, da mi ne živimo v zapadni Ev- ropi, ampak na Balkanu. Na Bal- kanu pa je navada, da se nobena vlada na še tako močno opozicijo prav nič ne ozira, ampak vlada po svoji volji.

Hrvatje in Slovenci so lahko še tako spravljivi in popustljivi — to vse ne bo nič pomagalo. Pašić ne pozna nobenega »sporazuma«, am- pak samo brezpogojno kapitulaci- jo. Čemu pa mu bo »sporazum«? Pašić ima v parlamentu večino, če- prav za enkrat le majhno, v svoji oblasti ima državno blagajno in ar- mada mu je zvesta — kaj pa hoče še več? Kdor ima v rokah denar, policijo, žandarmerijo, armado in ves upravni aparat, ta vendar ne bo tako neumen, da bi svojo moč delil z — drugim!! Neumen je le tisti, ki kaj takega verjame! Ali se je že kdaj zgodilo, da bi bogat trgovec srečal na cesti berača, ga potepljal po rami in mu rekel: »Brate, ti si odslej naprej moj kom- panjon!« — To se ni še nikdar zgo- dilo in se tudi nikdar ne bo!

Za nas ni nobenega dvoma, da bo sedaj v državi vladal Pašić, v Sloveniji pa njegovi pomočnik dr. Žerjav. Pašić se opira doma na vso notranjo državno moč, zunanjo pa ga podpira sedanja angleška lordov- ska in velekapitalistična vlada s svojim finančnim vplivom. Takim silam se je pa nemogoče upirati v parlamentu.

Zato je najpametnejše po naših mislih, če pogledamo resnici po- gumno v oči in jo tudi povemo. Stvar je zaenkrat res huda in ne- prijetna, tolažimo pa s s tem, da je bilo tudi vojske konec, čeprav je trpela skoro pet let. Mi kljub pri- tisku od zgoraj ne smemo obupati, ampak s tihim, resnim in vztrajnim delom se moramo pripravljati na bodočnost, ki ne bo angleška, am- pak slovanska.

Iz zgodovine vemo, da nasilne vlade niso stalne in da jih je prej ali slej konec po nuji razvoja. Gle- de Slovenije same je zadeva pač taka, da je 8. februarja velika ve- čina glasovala za monarhijo. To je Hrvate presenetilo, kakor pove v svojem govoru Pavle Radić (nečak Štefana Radića), ki ga prinašamo na drugem mestu. To je politično dejstvo s katerim oni morajo raču- nati v svoji dnevni politiki. S tem faktom pa računa seveda tudi Pašić, ki se sklicuje nanj pred svetom. Z drugimi vred, bomo posledice voli- tev dne 8. februarja seveda morali no- siti tudi mi Slovenci.

Maščevanje zgodovine.

Februarske volitve so prinesle takozvanemu »narodnemu bloku« zmagu. Ta zmaga sicer ni sijajna in večina, s katero razpolaga Pašič, je zelo pičla, ampak »zmaga« je tu. S sredstvi, ki jih ima Pašič še na razpolago, svojo malo »večino« še morda lahko poveča.

Za opozicijske stranke, med katere prištevamo na Hrvaškem hrvaške republikance, v Sloveniji pa Slovensko ljudsko stranko, pomeni Pašičeva zmaga začasno **politično onemoglost**. Če bi mi živeli kje v zapadni Evropi, bi bila stvar drugačna, kajti tam se lahko politično uveljavi tudi en sam poslanec, če kaj zna in razume, kamoli tako velika opozicija. V zapadni Evropi večina poslušata tudi enega samega poslanca in po možnosti upoštevata njegove nasvete in predloge, če so pametni in razumni. Mi pa ne smemo nikdar pozabiti, da ne živimo v zapadni Evropi in tudi ne več v srednji Evropi, **ampak na Balkanu**. Na Balkanu pa je navada, da je opozicija obsojena na **politično onemoglost**, če je številčno še tako močna. **Pri nas bodo sedaj vladale vladne stranke, t. j. Pašič**. Ta bo rezal in delil kruh onim, katerim in kakor ga bo on hotel.

Razumljivo je, da ga bo v prvi vrsti delil svojim prijateljem in pristašem. Nekaj hlebecv bo dal pa tudi svojim demokratskim prijateljem, da jih oni razdele med svoje pristaše, kot plačilo za zvesto pomoč in vsestransko podporo pri volitvah.

Tak je položaj in nič drugačen. S takim položajem pa moramo računati tudi Slovenci.

Pred vojno se Slovenci nikdar nismo sami vladali, ampak smo bili odvisni od dunajske milosti. Dunajski gospodje so bili napram nam v gospodarskem oziru celo kavalirski in so nam naklonili precej izdatnih drobtin. Te drobtine so pobirali slovenski poslanci na Dunaju in so jih nosili svojim volilcem. Enkrat so dunajske drobtine pobirali »liberalci«, drugič zopet »klerikalci«. Zlasti poslednji so jih pobirali dolgo vrsto let. Teh drobtin pa niso delili naši ljubi poslanci na vse Slovence enakomerno, ampak liberalci so jih delili liberalcem, klerikalci pa klerikalcem. Kdor je prinesel več drobtin z Dunaja, ta je tudi z večjo gotovostjo lahko računal na to, da ga bodo pri

Kupite
samo Zlatorog milo

Terem samo z Zlatorog milom.

Kupite
samo Zlatorog milo

prihodnjih volitvah ljudje zopet volili. Z drobtinami so nekdanji slovenski poslanci svoje volilce tako razvabili, da vlada med našim ljudstvom še danes prepričanje, da mora poslanec prinašati s seboj drobtine, če ne, je zanič. In ker so v zadnji dobi prinašali poslanci Slovenske ljudske stranke s seboj največ drobtin, so vedno lahko računali tudi na volilne uspehe. Tako je bilo, dokler smo bili pod Dunajem, in tako je ostalo tudi danes, ko nam režejo kruh v Belgradu. **Drobtine pa je dobival le oni, ki je bil v vladi ali pa je vlado podpiral.**

Danes pa ni več Slovenska ljudska stranka v vladi zastopana, ampak dr. Gregor Žerjav. Ta okolnost utegne v Sloveniji imeti nekaj vpliva, ker ima danes gospod Gregor precej velik hlebec v roki, da ga razdeli.

Delil ga bo seveda v prvi vrsti svojim pristašem. Ti bodo vedno kaj dobili. Eden bo dobil kakšno obrtno koncesijo, drugi kakšno službo, tretji podporo, četrti kakšno priporočilno pismo itd. Vse take stvari ima danes v rokah g. dr. Žerjav. Tu pa nastane vprašanje: Ali smo Slovenci politično tako zreli, da bi vse to mirno prenesli in čakali, da se kolo zasuje?

Nismo! Ampak tako bo, da se bo za drobtinami, ki jih bo metal v Slovenijo g. dr. Žerjav, vse zagnalo. In kolikor več drobtin bo g. dr. Gregor Žerjav nometal v Slovenijo, toliko več pristašev bo imel, ker bodo vsi ljudje rekli: To je naš mož, ta ima drobtine! Kaj bomo z onimi, ki nimajo drobtin?

Tako se utegne zgodovina maščevati nad onimi, ki so nekaj delili drobtine — drugim!

ko sem ta program, ko države SHS še nikjer bilo ni, poljudno in nedvoumno razložil v »Problemih malega naroda«. SLS je bila takrat še centralistično orijentirana in še leta 1919. sem imel v deželni vladi za Slovenijo neprestano spore z SLS in njenim voditeljem, ki je tedaj podpredsedoval ministrskemu svetu v Belgradu ter je v tej lastnosti na vso moč forsiral uvedbo centralizma v državno upravo. V tem pogledu morem nuditi prav interesantne dokaze, če jih SLS želi. Še l. 1921. je imel g. dr. Andrej Gosar v »Jugoslovanskem klubu« boje z voditelji svoje stranke, ko je predlagal zahtevo po avtonomiji tudi v finančnem pogledu. Naša, slovenska napredna javnost o avtonomiji ni hotela ničesar čuti; povedala je ponovno zakaj ne. Kot poglobilni vzrok je navajala bojazen pred klerikalizmom, ki ji je bil v kosteh še iz žalostne predvojne dobe na Kranjskem. Mi pa smo temu nasprotni povdarjali, da bo treba s klerikalizmom obračunati doma brez vsake tuje materialne pomoči s uspešnim kulturnim, gospodarskim in socialnim delom v res naprednem zmislu. Boj proti klerikalizmu s pomočjo političnega centralizma smo napredni avtonomisti smatrali kot škodljivega v pogledu na samorasho in samobitno slovensko kulturo. S tega vidika sem že l. 1919. pomagal preprečiti sprejetje posebnega »Kanceljarskega« v tedanjem »Narodnem predstavništvu«. Naše stališče je bilo torej utemeljeno v našem **kulturnem svobodoljubju**, ravnotako naša idejna borba za federativno ureditev države. Kako velik strah je imela vda napredna javnost v Sloveniji pred »klerikalno premočjo« dokazuje zgovorno že

to, da se je celo med delavskimi vrstami upravičeval — v kolikor se je! — politični centralizem s pretečo »klerikalno poplavo« v Sloveniji!

Ker so se nekateri slov. intelektualci z menoj vred znašli v ustavnem vprašanju na enem skupnem sektorju med preteklo ustavno borbo, z SLS smo imeli priliko spoznavati tudi nagibe, ki so oboje privedli do tega. Napredni avtonom. smo imeli vseskozi notranji idealni nagon v tej smeri se udejstvovati pri ureditvi države. SLS pa se je borila za avtonomijo predvsem, če že ne samo iz strankarsko-taktičnih razlogov. Že l. 1922. je njen voditelj ob neki priliki izjavil, da mu gre poglobitno za avtonomijo šolstva v Sloveniji. To notranjo idejno razliko med obema avtonomističnima skupinama je SLS dobro čutila; zato menda je vsaj nekatere napredne avtonomiste ponovno vabila, da formalno vstopijo v njeno strankarsko okrilje. Mene, in tudi druge, so **različni njeni odlični in merodajni pristaši, ustmeno in pismeno ponovno vabili o vrste SLS**. Ta vabila pa smo vljudno odklanjali, kajti samo zaradi tega, ker smo zastopali federativno državno obliko, še nismo niti hoteli niti mogli postati klerikalci. Od njih so nas ločevali naši splošni kulturni in socialni nazori. To povem zaradi tega, da pokažem, **da je ravno nasprotno od tega reskar trdi in laže »Domoljub« in kar so številni klerikalni agitatorji med volilno borbo natvezali nepoučenim ljudem.**

Kar sem tu napisal seveda lahko tudi vsak čas dokažem.

Koliko pa je meni osebno ta borba »nesla«, katero mnenje hoče med ljudmi zbuditi »Domoljub«, dokazujejo ne ravno majhni dolgovi, ki smo si jih jaz in tovariši v teh štirih letih nalezli in za katere bomo morali še leta pridno delati, da jih bomo plačali. Razume se samoobsebi, da je bilo vse delo vso dobo neplačano in izvršeno le iz ljubezni do ideje.

Tako sem stvarno odgovoril na lažnjiva natečevanja »Domoljuba« in tovarišev. Izjavljam pa, da bo moje potrpežljivosti pri **takšnih** metodah pol. boja tudi enkrat konec, in tedaj se ne čudite, ako bi v prihodnje odgovoril z enakim orožjem. Kakor hočete!

Ljubljana, 6. marca 1925.

Albin Prepeluh.

Laži in resnice.

»Domoljub« z dne 4. marca t. l. (št. 9.) je zlił zopet precejšno goličdo blata na mojo skromno osebo. — Kljub temu, da se v javnosti nisem nikoli boril s pomočjo osebnega obrekovanja političnih nasprotnikov, doživljam neprestano na svoja stvarna izvajanja, odgovore, ki niso odgovori, ampak zgolj osebna zmerjanja. Temu sem se že precej privadil in navadno ne reagiram več. »Domoljub«, ki mi je že med volilno borbo kradel čast kar na debelo, me je obdolžil med drugim tudi, da sem bil od režima podkupljen, navajal je celo osebo, od katere sem prejel denar. Ugotavljam, da je to **zavedno** laž skoval duhovnik, ki bi vendar le lahko vedel, da sta mu laž in obrekovanje prepovedana že po veri njegovi. Če tega ne ve, je nevreden svojega poklica. Če pa ve, potem je njegova vera očitna nevera. S to zadnjo golodnico bi se torej mti ne bavil, če ne bi bilo tam zapisano tudi sledeče: »Ko so ga (namreč mene!) socialdemokrati zavržli, se je začel približevati SLS, ker je mislil, da mu bo tukaj dobro postlano. Takrat mu je bilo pri SLS vse resnično in pošteno. Ko pa je moral uvideti, da pri SLS ne marajo ljudi, ki tako spreminjajo svoje prepričanje, je začel gledati na Hrvaško.«

Tako torej! Proti tem večno se ponavljajočim lažem, ugotavljam enkrat za zmeraj tole:

1. Socialni demokrati mene niso nikoli zavržli. Iz stranke JSDS, ki pa je danes sploh ni več, sem izstopil prostovoljno in iz lastne inicijative, ko je stranka v ustavnem vprašanju SHS države premenila svoje prejšno načelno stališče. Ne jaz, stranka je spremenila svoje »prepričanje« — če hočete rabiti ta izraz! — in zato smo se ločili; z menoj je šlo namreč tudi precej drugih njenih pristašev, med njimi n. pr. tudi tako ugleden njen idejni sodelavec, kakor je bil g. dr. K. Lončar.

Zgodilo se je, kakor l. 1916. v znani deklaracijski dobi. Svoje mišljenje sem razložil pismeno tudi tedanjemu predsedniku stranke, g. Etbinu Kristanu, ki pa ni dal niti odgovora.

2. Res je, da sem se tekom dolge ustavne borbe znašel s svojimi somišljeniki na skupnem bojnem sektorju z SLS. Med istomišljeniki sem videl tudi izobražence najrazličnejših poklicev, toda izrazite antiklerikalce. Temu dokaz je tudi znana deklaracija kulturnih delavcev iz l. 1921. Ali so tam podpisani sami »politični klerikalci«? Tega menda niti »Domoljub« in njegovi ne bi mogli trditi. Skupina intelektualcev okoli bivšega »Avtonomista« je zastopala misel federativno urejene države, v kateri bi Slovenija živela zakonodajno avtonomijo. Lahko rečem, da sem bil v tem oziru do sleden že od medvojne dobe dalje,

Dnevne vesti.

† **Dr. Anton Gregorčič**, dolgoletni politični vodnik primorskih Slovencev je umrl preteklo soboto v Gorici. Rojen je bil 9. januarja 1852. Študiral je v Gorici in leta 1875. je bil posvečen v duhovnika. Pozneje je študiral še bogoslovje na Dunaju, kjer je postal doktor, nato pa profesor na goriškem semenišču. Že kot mlad duhovnik se je pričel udejstvovati tudi v političnem življenju. Bil je ustanovnik treh slovenskih časopisov na Goriškem, mnogih zadržop in slovenskih podjetij. Bil je dolga leta deželni in državni poslanec in tudi deželni odbornik. Zlasti za slovensko šolstvo je imel velike zasluge. Bil je nesebičen in pošten človek, bistroumen in delaven, kakor jih je malo. Za seboj zapuša lepe spomine in dela trajne vrednosti.

Prezident češkoslovaške republike T. G. Masaryk je pretekli teden praznoval 75 letnico svojega rojstva. Ob tej priliki so bile v češkoslovaški republiki velike svečanosti, zakaj prezident Masaryk je zlasti na Češkem zelo priljubljena osebnost. Masaryk je sin čisto navadnega kočijaža, ki se je s trudom in talentom preril do visokošolskih študij, potem pa do univerzitetnega profesorja. Na učečo se mladino je imel velikanski vpliv, ker jo je izoblikoval v nove pravce življenja: za resnico in pravico! Bil je

započetnik takozvanega češkega realizma. Zelo mnogo se je bavil s socialnimi problemi današnje dobe. Nastopal je tudi politično ter je bil v bivši Avstriji ponovno državni poslanec. Bil je ustanovitelj češke realistične stranke, v kateri se je zbirala tista maloštevilna češka inteligenca, ki je v svoji politični in socialni osamelosti iskala zvez s široko valovitim socialističnim gibanjem industrijskega delavstva na Češkem. Njegova stranka je bila majhna in Masaryk je bil izvoljen poslancem samo tako, da so se vse ostale češke stranke odrekle lastnim kandidaturam v njegovem volilnem okrožju. Iz njegovega političnega življenja nam je Slovincem v spominu predvsem tista velika debata v avstrijskem parlamentu, v kateri je imel velik umstveni dvoboj s pokojnim dr. J. E. Krekom, ki se je tedaj pod idejnim pritiskom Masaryka izrekel za ločitev cerkve od države. Naravnost korajžen pa je bil njegov nastop v znanem Friedjungovem procesu (naperjenem proti srbski zunanji politiki), v katerem je razkrinkal falsificirane dokumente, na katere se je sklicevala avstrijska vlada proti obtoženim zarotnikom. Med svetovno vojno se je Masaryk podal v dežele antante, prepotoval je skoro ves svet in organiziral češki odpor proti Avstriji. Zlasti v do-

brih odnošajih je stal s pokojnim prezidentom Amerike, Wilsonom, kateremu je sugeriral potrebo priznanja samostojnosti češkega in slovaškega naroda. Po vojni je bil izvoljen za dosmrtnega prezidenta Češkoslovaške republike. Masaryk je svetovno znan učenjak, pedagog in državnik.

Prva seja novega parlamenta. Prva seja novega parlamenta je potekala precej burno. Starostni predsednik je zahteval namreč, da mora vlada zaprte hrvaške poslance izpustiti in je seje odgodil, dokler ne pridejo tudi ti poslanci v parlament. Vladna večina je zato takoj iz svojih vrst izvolila novega predsednika in bo ž njegovo pomočjo nemoteno vladala, kakor bo hotela in kakor se ji bo izljubilo.

Ljubljanske občinske volitve, ki bi se morale vršiti dne 18. marca so odgodene. Vlada trdi, da so volilni imeniki pomanjkljivi in potvorjeni. Čudno, da se je o tem uverila šele sedaj. Sicer pa je naše mnenje sledeče: Čemu razburjati ljudstvo, strankam delati pa velike stroške brez potrebe? Če bi zmagali demokrati, bi bil ljubljanski župan dosedanji občinski gerent. Če bi zmagala opozicija, bi bile pa volitve itak razveljavljene in sedanji gerent bi ostal na svojem mestu. Torej je vseeno, ali se volitve vrše ali pa ne. Čemu sploh volitve, ki so samo za navidez? Sicer je res, da je časih imenovani gerent boljši gospodar in upravitelj, kakor pa voljeni župan — ampak demokracija in samouprava? Naša država si najbrže misli tako: Nevesta ima krancelj, da ga odloži, otrok ima igračo, da se je naveliča, mož stopi v zakon, da ga prelomi, žena je ljubeznjiva, da goljufa, mi imamo pa volitve, da jih razpisujemo!

Ali more opozicija računati v parlamentu na kakšen uspeh? Mi pravimo, da v danih razmerah na nobenega! One znane »neznane« tajne sile, ki so izvile bivši Davidovičevi vladi kljub njeni parlamentarni večini vlado iz rok in jo dale Pašiču in njegovim zaveznikom, so še danes tako močne kakor so bile poprej. Zato bo vladal Pašič in njegovi zavezniki. Opozicija bo lahko nastopala kakor bo hotela, toda za vse njene napore se noben ne bo zmenil. Kdor ima v rokah ključke do državne blagajne in armado na svoji strani in angleške lorde za hrbtom, je gospod. In to je zaenkrat Pašič. Opozicionálni govorniki, kolikor jih bodo sploh pustili do besede, bodo obtoževali, kleli in rotili, ampak zastoj, ker se vlada za vse jamranje ne bo prav nič zmenila. **Taka je resnica,** ki je sicer bridka, ampak vendarle resnica in mi jo neovirano povemo, ker nočemo ljudi farbat.

»Morning-post« o volitvah v Jugoslaviji. »Morningpost« je glasilo današnje angleške konservativne vlade. V tem listu je napisal bivši angleški vojaški ataše v Beogradu general Plumkett dne 24. februarja sledeče poročilo o volitvah v Jugoslaviji: »Volitve v kraljevini SHS so se vršile brez posebnega vznemirjenja. O malih incidentih

mi vredno niti govoriti. Pašič je dobil čisto večino nad opozicionálnim blokom in tako je dosedanji režim za gotov čas zasiguran. To pomeni, da je nastalo v kraljevini mirnejše stanje. Državno gospodarstvo se bo mirno razvijalo brez ministrskih kriz. Na Angleškem naravnega bogastva kraljevine SHS še ne poznajo in tudi ne industrijskih potreb kraljevine. **Te bi Anglija lahko zadovoljila.** Novi in resni poznavalci politike bližnjega vzhoda se dobro zavedajo koristi, ki bi jo Anglija lahko imela od Jugoslavije, ker nam bi lahko mnogo koristila kot prijateljska in vojaško močna država, ki je odločna, da se bori proti komunizmu do skrajnih mej.« — V predzadnji številki našega lista smo omenili, kako je angleški zastopnik v Moskvi trdil, da Anglija ni pripravljala »protiboljševiške fronte« na Balkanu. Mi smo trdili **nasprotno, da je ravno sedanja lordovska in velekapitalistična angleška vlada tista,** ki podpira Mussolinija v Italiji in Pašiča pri nas, ker računata, da se bomo mi vojskovali proti Rusiji za angleški velekapital. General Plumkett nam daje prav. Angleži se pa utegnejo zmotiti!

»V Bolgariji vlada mir in red.« Tako zatrjujejo vedno uradni zastopniki bolgarske vlade v inozemstvu. V resnici pa ne mine dan, da ne bi kakšnega poslanca ubili. To se godi navadno tako, da ubijejo »komunisti« danes kakšnega vladinovega poslanca, 24 ur pozneje pa vladinoveci kakšnega »komunista«. Tako izgleda »dežela reda in miru« pod vlado gospoda Cenкова, nad katerim drže svojo roko angleški lordi, ki so na Angleškem danes na vladi, ker bi radi tudi bolgarske kmete in delavce pognali v boj proti Rusiji za svoj račun, prav tako kakor tudi naše kmete in delavce.

Dve sodbi o Radiču. V Zagrebu izhaja v nemškem jeziku pisani list »Der Morgen«. V tem listu beremo o sklepih hrvaških republikancev, (o katerih govorimo na drugem mestu) in o Radiču sledečo sodbo: »Rezultata posvetovanj hrvaških poslancev ne more nihče prezreti. Seja, na kateri se je osnoval »hrvaški kmečki klub«, je zgodovinskega pomena in utegne že v doglednem času razmerje med Beogradom in Zagrebom znatno spremeniti. Glavni problem je stopil vsled vpliva voditeljev hrvaške zajednice v ozadje, in tudi revizija ustave ni več tako važna kakor prej. Ta povratek k pozitivnosti je dokaz, da ima »blok narodnega sporazuma in kmečke demokracije« svojo najtrdnjšo oporo v »hrvaškem kmečkem klubu« (t. j. pri hrvaških republikancih) in da je Radič razumel svojo stranko podrediti večji skupini. Če bi on bil samo demagog, kakor trdijo njegovi nasprotniki, ali pa gobezdav častihlepnež, se ne bi bil povzpел do take višine popustljivosti. Kakor pa je že dokazal za časa Davidovičeve vlade, njemu ni za obliko, ampak za bistvo. Bistvena pa je zanj kmečka demokracija kot podlaga nadaljnega političnega raz-

voja, ki je postala sedaj program celokupne opozicije.« Kako pa sodijo o Radiču celo njegovi slovenski politični »zavezniki«? Vzemite v roke katerikoli list Slovenske ljudske stranke in berite!

Čudni ljudje. Dne 3. marca so imeli novoizvoljeni poslanci Slovenske ljudske stranke sejo, na kateri so si izvolili svoje vodstvo in se pogovarjali tudi o političnem položaju. Kaj so govorili, v »Slovenec« dne 4. marca objavljeno poročilo ne pove. Sklepamo pa lahko iz »Slovenčevega« uvodnika z istega dne, da so govorili tudi o parlamentarni abstinenci, t. j. o tem, da se poslanci SLS ne bi udeleževali parlamentarnega dela, ampak da bi morebiti zapustili parlament. »Slovenec« piše namreč: »Poslanci, izvoljeni 8. februarja, se odpravljajo na pot v Beograd, da izročijo svoje poverilnice — ali pa tudi ne! (So jih že izročili, op. ur.) Se nikdar ni bil namreč v naši državi tak položaj, da bi poslanci resnih in močnih političnih strank, ki zastopajo ogromno večino slovenskega, hrvaškega in velik del srbskega naroda in ki ne odobravajo načelne parlamentarne abstinence, razpravljali pri svojih klubskih posvetih, ali naj se udeležijo parlamentarne borbe ali pa naj se v znak protesta... abstiniirajo (= vzdržijo) od parlamentarnega delovanja... To dejstvo samo na sebi pove, kako resen da je položaj in da ne gre v tem slučaju za kako Radičovo abstinenco trmoglavost, marveč za vprašanje: Ali ima tak parlament še kak zmisel ali ga nima?« — Ta o »Radičevi abstinenci trmoglavosti« je pa res dobra. Radič ni šel 4 leta v parlament, ker ga ni priznal in je ostal s svojo abstinenco sam sebi zvest in dosleden. Šele lansko leto se je udal Koroščevim prošnjam in mir je poslal pomoč, za kar je tudi žel pri zadnjih volitvah v Sloveniji primerno zahvaloval. On sam pa tudi lansko leto ni šel v Beograd. Radičovo abstinenco so seveda njegovi nasprotniki strašno preklinjali, ker jih ni hotel vleči iz blata, v katero so sami po svoji neprevidnosti l. 1918. zagazili. Danes pa govore isti ljudje o parlamentarni abstinenci, ki so jo nekdanj takoj pobijali! Ali se jim je po šestih letih mogoče le toliko odprla pamet, da spoznavajo, da v Beogradu ne morejo nič doseči, razen če se brezpogojno podvržejo Pašiču? Sedaj bi seveda radi nazaj s pota, na katero so krenili l. 1918, **toda danes je prepozno!** Tudi parlamentarna abstinenca ne bo nikomur nič pomagala.

Kdo taji? V zadnjem »Domoljubu« beremo, da mi nismo niti z besedico omenili sklepa hrvaških republikancev, da so pristali na »monarhijo po angleškem vzoru.« Res je, da mi tega sklepa nismo takoj objavili, in sicer iz enostavnega razloga, ker ga nismo mogli. Mi namreč nismo dnevnik, ampak tednik. V zadnji številki »Republikanca« smo pa v celem članku razložili, kaj pomeni »monarhija po angleškem vzoru«, in danes objavljamo vse sklepe opozicije, kolikor smo jih našli objavljenih. Nasproti

»Domoljubovi« trditvi, da bi mi radi kaj tajili, pa vprašamo mi, zakaj časopisje SLS, ki ima na razpolago dnevnik, še do pondeljka ni objavilo sklepov opozicije o »delovnem sporazumu«, ki ga mi danes objavljamo? Ali se mar sramuje povedati svojim volilec, da je SLS pristala na vidovdansko ustavo »kot podlogo parlamentarnega dela«? Kdo torej taji? Mi smo povedali vse, kar smo zvedeli, in smo o teh sklepih, ki so jih sklenili sedanji voditelji opozicije brez Radiča in njegovih zaprtih tovarišev, povedali tudi svoje mnenje, da so in bodo po vsi verjetnosti tudi ostali brezplodni. Zakaj molčite vi?!

Kar je iskal, to je dobil. Med volitvami je bil minister za Hrvatsko poleg dr. Drinkoviča tudi dr. Šurmin. Temu so očitali, da se je z vsemi silami zavzemal za to, da bi bile Radičeve volilne skrinjice na Hrvatskem in drugod prepovedane. Proti temu očitku se je g. minister Šurmin odločno branil. Toda Pribičević »Beogradski Dnevnik« jasno in odločno pove, da je bil ravno dr. Šurmin tisti, ki je na ministrskih sejah vedno zahteval, da se morajo Radičeve skrinjice prepovedati, ker je upal, da bo na ta način tudi on prišel do zaželjenega mandata. Šurminovo prizadevanje je ostalo zanj brez uspeha, ker kljub zmešnjavi, ki jo je povzročil, so vendar Hrvatje složno volili Radiča, Šurmin pa je ostal na cedilu.

Prihodni teden izide naš list en dan pozneje radi praznika.

IZJAVA.

Jaz podpisani **Jožef Breznik**, posestnik na Kogu prekličem očitke, izražene in nanašajoče se na neko podkupljivost napram g. Ivanu Rojs, posestniku v Ormožu na shodu pri Sv. Bolfenku dne 2. febr. 1925 kot neresnične ter se mu zahvaljujem, da je odstopil od sodnega postopanja.

Ormož, dne 10. marca 1925.

Jožef Breznik.

NAZNANILO!

Uljudno naznanjam, da sem zopet prevzela svojo gostilno ter bom nudila cenj. odjemalcem najboljše vino ter gorka in mrzla jedila po zmernih cenah.

Se priporočam

M. DEBEVC, Ljubljana, Breg 20.

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA SLOVENSKIH REPUBLIKANCEV.

Odgovorni urednik Oskar Schiller. Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Trte šmarnice

komad 1 Dinar, cepljene
3 Din 25 para, vkorenjene
divjake 50 para — prodaja

Vinko Vnuk,
Senčak p. Juršinci pri Ptuj.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

ki posluje v novopreurejenih prostorih

R. Z. Z. O. Z.

Mestni trg 6

v Ljubljani

Hranilne vloge in vloge na tekoči račun obrestuje po 8% ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje tudi više po dogovoru.

Posojila daje le proti popolni varnosti proti vknjižbi na hiše in posestva ter proti poročilu. Daje tudi trgovske kredite ter sprejema cesije in inkaso fatkur.

Ure Zlatnina

F. P. ZAJEC
optik
LJUBLJANA,
Stari trg 9.

Ščipalci Očala

Rupim. Dunajski in Ljubljanski Zvon, Kres, Slov. Bčelo, Slov. Glasnik in vse druge knjige

HINKO SEVAR
antikvariat knjigarna
Ljubljana, Stari trg 34

Komisijsko trgovino in trgovsko agenturo obavlja

„Posredovalec“
Ljubljana,
Sv. Petra cesta, št. 23.

Po zor, krojač, šivilja, nešivilja

Kaj ti koristi kraj brez pouka? Z natančnim poukom, preizkušene po vsakem modelu ga dobiš na željo ekspresno po pošti v KROJNI ŠOLI, koncesionirani od ministrstva za trgovino in obrt.

Ljubljana, Židovska ulica št. 5. Vsak mesec tečaji za krojače šivilje in nešivilje.

Če prodajate hiše, posestva ali karkoli, javite naslov **„Posredovalcu“ v Ljubljani** Sv. Petra cesta 23.

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

Ustanovljeno 1898

registrovana zadruga z omejeno zavezo
Aleksandrova cesta 5

Telefon št. 367

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri brez vsakga odbitka.